

Briselē, 23.5.2018
COM(2018) 425 final

Ieteikums

PADOMES IETEIKUMS

par Somijas 2018. gada valsts reformu programmu

un ar ko sniedz Padomes atzinumu par Somijas 2018. gada stabilitātes programmu

Ieteikums

PADOMES IETEIKUMS

par Somijas 2018. gada valsts reformu programmu

un ar ko sniedz Padomes atzinumu par Somijas 2018. gada stabilitātes programmu

EIROPAS SAVIENĪBAS PADOME,

ņemot vērā Līgumu par Eiropas Savienības darbību un jo īpaši tā 121. panta 2. punktu un 148. panta 4. punktu,

ņemot vērā Padomes Regulu (EK) Nr. 1466/97 (1997. gada 7. jūlijs) par budžeta stāvokļa uzraudzības un ekonomikas politikas uzraudzības un koordinācijas stiprināšanu¹ un jo īpaši tās 5. panta 2. punktu,

ņemot vērā Eiropas Komisijas ieteikumu²,

ņemot vērā Eiropas Parlamenta rezolūcijas³,

ņemot vērā Eiropadomes secinājumus,

ņemot vērā Nodarbinātības komitejas atzinumu,

ņemot vērā Ekonomikas un finanšu komitejas atzinumu,

ņemot vērā Sociālās aizsardzības komitejas atzinumu,

ņemot vērā Ekonomikas politikas komitejas atzinumu,

tā kā:

- (1) Komisija 2017. gada 22. novembrī pieņēma gada izaugsmes pētījumu, tādējādi uzsākot 2018. gada Eiropas ekonomikas politikas koordinēšanas pusgadu. Tajā pienācīgi ņēma vērā Eiropas sociālo tiesību pīlāru, ko Eiropas Parlaments, Padome un Komisija pasludināja 2017. gada 17. novembrī. Gada izaugsmes pētījumā iekļautās prioritātes Eiropadome apstiprināja 2018. gada 22. martā. Komisija 2017. gada 22. novembrī uz Regulas (ES) Nr. 1176/2011 pamata pieņēma arī brīdināšanas mehānisma ziņojumu, kurā Somija nebija minēta to dalībvalstu vidū, par kurām tiks izstrādāts padziļināts pārskats. Tajā pašā dienā Komisija pieņēma arī ieteikumu "Padomes ieteikums par eurozonas ekonomikas politiku", kuru Eiropadome apstiprināja 2018. gada 22. martā. Ieteikumu par eurozonas ekonomikas politiku (turpmāk "eurozonai adresētais ieteikums") Padome pieņēma 2018. gada 14. maijā.
- (2) Ņemot vērā to, ka Somija ir dalībvalsts, kuras valūta ir euro, un ka ekonomiskajā un monetārajā savienībā tautsaimniecības ir savstarpēji cieši saistītas, Somijai būtu jānodrošina, ka tiek pilnībā un laikus īstenots eurozonai adresētais ieteikums par

¹ OV L 209, 2.8.1997., 1. lpp.

² COM(2018) 425 final.

³ P8_TA(2018)0077 un P8_TA(2018)0078.

ekonomikas politiku, kurš atspoguļojas turpmāk sniegtajos ieteikumos, jo īpaši 3. ieteikumā.

- (3) 2018. gada ziņojums par Somiju⁴ tika publicēts 2018. gada 7. martā. Tajā bija izvērtēts, kā īstenoti šai valstij adresētie ieteikumi, ko Padome pieņēma 2017. gada 11. jūlijā, turpmākie pasākumi, kas veikti pēc iepriekšējos gados pieņemtajiem ieteikumiem, un Somijas progress virzībā uz stratēģijas “Eiropa 2020” valsts mērķu sasniegšanu.
- (4) Somija savu 2018. gada valsts reformu programmu un 2018. gada stabilitātes programmu iesniedza 2018. gada 13. aprīlī. Lai ņemtu vērā abu programmu savstarpējo saistību, tās izvērtētas vienlaikus.
- (5) Attiecīgie šai valstij adresētie ieteikumi ir ņemti vērā, plānojot Eiropas strukturālos un investīciju fondus 2014.–2020. gada plānošanas periodam. Kā paredzēts Eiropas Parlamenta un Padomes Regulas (ES) Nr. 1303/2013⁵ 23. pantā, Komisija var pieprasīt dalībvalstij pārskatīt tās partnerības nolīgumu un attiecīgās programmas un ierosināt grozījumus, ja tas vajadzīgs, lai palīdzētu īstenot attiecīgos Padomes ieteikumus. Sīkāku informāciju par minētā noteikuma izmantošanu Komisija ir sniegusi Norādēs par to, kā piemērojami pasākumi, kuri saista Eiropas strukturālo un investīciju fondu efektivitāti ar pareizu ekonomikas pārvaldību⁶.
- (6) Uz Somiju pašlaik attiecas Stabilitātes un izaugsmes pakta preventīvā daļa, un tai piemēro noteikumu par parādu. Valdība savā 2018. gada stabilitātes programmā plāno nominālo bilanci -0,6 % apmērā no IKP 2018. gadā, kas ir tāda pati kā iepriekšējā gadā. Valdība prognozē, ka 2019. gadā bilance uzlabosies un pēc tam 2020. un 2021. gadā sasniegs nelielu pārpalikumu. 2017. gadā tika sasniegts vidēja termiņa budžeta mērķis — deficīts 0,5 % apmērā no IKP strukturālā izteiksmē. Tomēr tiek prognozēts, ka pārrēķinātais strukturālais deficīts⁷ 2018.–2019. gadā būs nedaudz lielāks, proti, 0,6 % no IKP, un pēc tam samazināsies. Vispārējās valdības parāda attiecība pret IKP 2015. gadā sasniedza maksimālo apmēru — 63,6 % no IKP — un 2017. gadā samazinājās līdz 61,4 %. Saskaņā ar 2018. gada stabilitātes programmu parāda attiecība turpinās samazināties, un 2021. gadā tā būs 56,7 % no IKP. Makroekonomiskais scenārijs, kas ir budžeta prognožu pamatā, šķiet, visumā ir ticams. Galvenie ar budžeta prognozēm saistītie riski attiecas uz to, ka plānotās sociālo un veselības aprūpes pakalpojumu reformas sākotnējās izmaksas, iespējams, būs lielākas nekā paredzēts.
- (7) 2018. gada stabilitātes programmā atgādināts, ka palielinājās ar bēgļu ārkārtējo pieplūdumu saistītās izmaksas un to ietekme uz budžetu 2015.–2016. gadā bija ievērojama. Saskaņā ar 2017. gada stabilitātes programmu tika prognozēts, ka izmaksas 2017. gadā samazināsies par 0,15 % no IKP. Šis rādītājs 2018. gada stabilitātes programmā netika apstiprināts, un tādēļ Komisija to nav ņēmusi vērā. Turklāt 2017. gadā Somijai tika piešķirta pagaidu novirze (0,5 % no IKP) no

⁴ SWD(2018) 224 final.

⁵ Eiropas Parlamenta un Padomes Regula (ES) Nr. 1303/2013 (2013. gada 17. decembris), ar ko paredz kopīgus noteikumus par Eiropas Reģionālās attīstības fondu, Eiropas Sociālo fondu, Kohēzijas fondu, Eiropas Lauksaimniecības fondu lauku attīstībai un Eiropas Jūrlietu un zivsaimniecības fondu un vispārīgus noteikumus par Eiropas Reģionālās attīstības fondu, Eiropas Sociālo fondu, Kohēzijas fondu un Eiropas Jūrlietu un zivsaimniecības fondu un atceļ Padomes Regulu (EK) Nr. 1083/2006 (OV L 347, 20.12.2013., 320. lpp.).

⁶ COM(2014) 494 final.

⁷ Cikliski korigētā bilance, atskaitot vienreizējus un pagaidu pasākumus, ko Komisija pārrēķina, izmantojot vispārpieņemtu metodoloģiju.

korekcijas gaitas vidēja termiņa budžeta mērķa sasniegšanai, kuras nolūks ir ņemt vērā būtiskas strukturālās reformas, jo īpaši 2017. gada pensiju reformu un Konkurētspējas paktu, ar pozitīvu ietekmi uz publisko finanšu ilgtermiņa stabilitāti. 2017. gadā Somijai tika piešķirta arī pagaidu novirze 0,1 % apmērā no IKP, kuras nolūks ir ņemt vērā izdevumus valsts investīcijām Savienības līdzfinansētos projektos. Attiecībā uz pēdējo minēto novirzi viens no atbilstības kritērijiem ir tas, ka kopējās publiskā sektora investīcijas nedrīkst samazināties. Faktiskie dati par 2017. gadu liecina, ka publiskā sektora investīcijas 2017. gadā samazinājās salīdzinājumā ar iepriekšējo gadu, bet tiek lēsts, ka ar Savienības fondiem saistītās investīcijas ir palikušas stabilā līmenī. Tādēļ Somija vairs netiek uzskatīta par atbilstīgu pagaidu novirzes 0,1 % apmērā no IKP piešķiršanai saistībā ar izdevumiem valsts investīcijām Savienības līdzfinansētos projektos 2017. gadā. Atlikušās pagaidu novirzes no korekcijas gaitas vidēja termiņa budžeta mērķa sasniegšanai tiek pārnestas uz priekšu par trim gadiem. Tādēļ pagaidu novirzes saskaņā ar īpašu notikumu un strukturālo reformu klauzulām ir 0,67 % no IKP apmērā 2018. gadā un 0,5 % no IKP apmērā 2019. gadā.

- (8) Padome 2017. gada 11. jūlijā ieteica Somijai nodrošināt, ka novirze no vidēja termiņa budžeta mērķa 2018. gadā ietvertu tikai pielaidi attiecībā uz īpašu notikumu ietekmi uz budžetu (kas piešķirta 2016. gadā) un pielaides saistībā ar strukturālo reformu īstenošanu un investīcijām (kas piešķirtas 2017. gadā). Tas atbilst valdības neto primāro izdevumu maksimālajam nominālā pieauguma tempam 1,9 % apmērā 2018. gadā, kas atbilst strukturālās bilances pieļaujamajam pasliktinājumam 0,1 % apmērā no IKP. Pamatojoties uz Komisijas 2018. gada pavasara prognozi, pastāv risks nedaudz novirzīties no ieteiktās fiskālās korekcijas 2018. gadā. Tomēr tādēļ, ka rezultāti 2017. gadā bija labāki nekā paredzēts, pašlaik tiek prognozēts, ka distance līdz vidēja termiņa mērķim būs mazāka par piešķirtajām pielaidēm saistībā ar īpašu notikumu un strukturālo reformu klauzulām. Ja tas apstiprināsies, tas būtu jāņem vērā *ex post* novērtējumā par 2018. gadu.
- (9) Pamatojoties uz Komisijas 2018. gada pavasara prognozi, Somijai 2019. gadā būtu jānodrošina, ka novirze no vidēja termiņa budžeta mērķa 2019. gadā ietvertu tikai pielaidi saistībā ar strukturālo reformu īstenošanas ietekmi uz budžetu, attiecībā uz kuru 2017. gadā tika piešķirta pagaidu novirze. Tas atbilst valdības neto primāro izdevumu maksimālajam nominālā pieauguma tempam 2,9 % apmērā, kas atbilst strukturālās bilances pieļaujamajam pasliktinājumam 0,2 % apmērā no IKP. Tiek prognozēts, ka Somija nemainīgas politikas apstākļos 2019. gadā izpildīs šo prasību. Saskaņā ar prognozēm Somija arī 2018. un 2019. gadā ievēros parāda samazināšanas kritēriju. Kopumā Padome uzskata, ka Somijai jābūt gatavai veikt turpmākus pasākumus, lai nodrošinātu atbilstību 2018. gadā, un ir sagaidāms, ka tā izpildīs Stabilitātes un izaugsmes pakta noteikumus 2019. gadā.
- (10) Tiek prognozēts, ka iedzīvotāju novecošanas un darbaspēka mazināšanās dēļ izdevumi par pensijām, veselības un ilgtermiņa aprūpi palielināsies no 24 % no IKP 2017. gadā līdz 27 % no IKP 2030. gadā. Administratīvās reformas un sociālo un veselības aprūpes pakalpojumu reformas, ko pašlaik apspriež Somijas parlaments, mērķis ir samazināt izdevumu pieaugumu šajā jomā. Citi mērķi ir arī nodrošināt vienlīdzīgu piekļuvi veselības aprūpei un samazināt gaidīšanas laiku pacientiem, jo īpaši mazāk labvēlīgos vai attālos reģionos. Respondentu nosaukto neapmierināto medicīnisko vajadzību īpatsvars ir virs ES vidējā rādītāja. Jo īpaši personas, kas nav darba ņēmēji, saskaras ar grūtībām saņemt nepieciešamo medicīnisko aprūpi. No 2020. gada Somijas sociālie un veselības aprūpes pakalpojumi būs jauna reģionālās valsts pārvaldes līmeņa (administratīvi teritoriālo vienību, *counties*) pārziņā. Reformas rezultātā tiks apvienoti

resursi, lai tos varētu efektīvāk izmantot šo administratīvi teritoriālo vienību līmenī. Intensīvākai digitālo un elektronisko pakalpojumu izmantošanai būtu arī jāveicina ražīgums. Visbeidzot, sociālie un primārās veselības aprūpes pakalpojumi būs pieejami gan valsts, gan privātajos sociālajos un veselības centros. Tas dos pacientiem lielākas izvēles iespējas, bet konkurencei starp pakalpojumu sniedzējiem vajadzētu radīt izmaksu ietaupījumus. Tas, vai tiks sasniegti šie vērienīgie mērķi, būs atkarīgs no reformas īstenošanas posmā izdarītajām izvēlēm.

- (11) Somijā 2017. gadā no 20–60 gadus veciem darbspējīgā vecuma iedzīvotājiem bija nodarbināti 74 %, un tas ir samērā zems nodarbinātības rādītājs salīdzinājumā ar pārējām Ziemeļvalstīm. Līdzdalība darba tirgū arī bija zemāka, jo īpaši sievietes, mazprasmīgu vīriešu un migrantu izcelsmes personu vidū. Strukturālā bezdarba līmenis 2017. gadā bija augsts — aptuveni 7,5 % no kopējā darbaspēka. Nodarbinātības izaugsmes jomā, neraugoties uz Somijas iestāžu nesenu pieņemtajiem pasākumiem, vēl ir nepieciešams ieviest vairāk stimulu pieņemt darba piedāvājumus un īstenot aktīvāku darba tirgus politiku.
- (12) Neaktivitātes un bezdarba slazdi joprojām ir šķērslis plašākai darbaspēka izmantošanai. Ievērojamus neaktivitātes slazdus rada pabalstu sistēma un dažādu veidu atvieglojumu kombinācija. Sociālā palīdzība un mājokļa pabalsti ir būtisks šā slazda komponents. Šie un citi pabalsti tiek ļoti ātri pārtraukti, pieaugot ienākumiem, un tas rada risku, ka darba attiecību uzsākšana varētu nebūt pietiekami izdevīga finansiālā ziņā. Uzskatāms, ka pabalsta noteikumu sarežģītības un administratīvās prakses rezultātā rodas ievērojami bezdarba slazdi vai “birokrātiskie slazdi”. Nenoteiktība par pabalsta līmeni un laiks, kas nepieciešams, lai pabalstu atjaunotu, samazina īstermiņa vai nepilna laika darba pievilcīgumu. Visbeidzot, neraugoties uz neseno kāpumu jaunu mājokļu būvniecības jomā, tas, ka izaugsmes centros trūkst mājokļu par pieņemamu cenu, varētu būt vēl viens šķērslis darbaspēka mobilitātei. Pašreiz īstenojamā eksperimentā pamatienākuma jomā, kura pirmie rezultāti ir sagaidāmi 2019. gadā, visticamāk, tiks iegūta informācija, kas nepieciešama sociālā nodrošinājuma sistēmas pārskatīšanai. Tika izvērtētas vecāku atvaļinājumu sistēmas reformas iespējas nolūkā palielināt reproduktīvā vecuma sieviešu nodarbinātības līmeni un veicināt dzimumu līdztiesību. Pašlaik tiek izstrādāts reāllaika ienākumu reģistrs, un tas varētu sniegt iespēju uzlabot sabiedrisko pakalpojumu efektivitāti un efektīvi noteikt pabalstu līmeni.
- (13) Algu noteikšanas prakse mainās un virzās uz koplīgumu slēgšanas sarunām nozaru un vietējā līmenī. Tā kā uzņēmumi bieži vien saskaras ar ļoti dažādiem ierobežojumiem, tam būtu jāļauj panākt lielāku algu diferenciāciju starp uzņēmumiem, nodrošinot, ka reālās algas pieaug atbilstoši ražīguma pieaugumam un veicinot labākus nodarbinātības rezultātus. Saskaņā ar jaunākajām vienošanās par algām, kas noslēgtas 2017. gada beigās un 2018. gada sākumā, darba devēju organizācijām ir vairāk iespēju vietēji risināt sarunas par koplīgumu slēgšanu. Darba devēji, kas nav organizāciju biedri, joprojām saskaras ar dažiem šķēršļiem. Ir vērojami daži pirmie pozitīvie rezultāti, jo neseno sarunu par algām pašreizējā posmā var secināt, ka ir panākts rezultāts, kam visumā ir neitrāla ietekme uz izmaksu konkurētspēju. Neraugoties uz to, ka trūkst oficiālas koordinācijas attiecībā uz vienošanos par algām, šķiet, ka praksē veidojas Somijas modelis, kurā algu pieaugums netirgojamo preču sektorā tiek sasaistīts ar pieaugumu tirgojamo preču sektorā.
- (14) Tā kā aktivitāte un nodarbinātība pakāpeniski atgriežas pirmskrīzes līmenī, ekonomiski neaktīvo personu un bezdarbnieku zemākā nodarbināmība, visticamāk, kļūs par būtisku problēmu, kas varētu palēnināt darba tirgus atveseļošanos, tādējādi

apdraudot Somijas sabiedrības labklājības ilgtermiņa stabilitāti. Šādā situācijā ir nepieciešami adekvāti un integrēti iesaistīšanas un rehabilitācijas pakalpojumi, kas vērsti uz bezdarbniekiem un ekonomiski neaktīvām personām. Tajā pašā laikā resursi, kas atvēlēti valsts nodarbinātības dienestiem, jo īpaši konsultēšanai, ir zem ES vidējā rādītāja. Pakalpojumi bezdarbniekiem, jo īpaši tiem, kam ir mazākas izredzes tikt nodarbinātiem, ir izklaidēti pa vairākiem atsevišķiem pakalpojumu sniedzējiem. Integrēšana vai labāka koordinēšana palīdzētu izveidot nepārtrauktu pakalpojumu ķēdi (vienas pieturas aģentūru bezdarbniekiem / ekonomiski neaktīvām personām). Ir vajadzīgi turpmāki centieni, lai nodrošinātu ekonomiski neaktīvo personu, jo īpaši vecuma grupā no 25 līdz 49 gadiem un migrantu izcelsmes personu, atgriešanos darba tirgū. Migranti varētu daļēji kompensēt pašreizējo darbaspējīgā vecuma iedzīvotāju skaita samazināšanos, ja vien tie tiks labi integrēti darba tirgū un Somijas sabiedrībā. Visbeidzot, pieaug darbaspēka trūkums, kas, visticamāk, atspoguļo pašreizējās strukturālās izmaiņas ekonomikā, piemēram, sabiedrības novecošanu. Tas nozīmē, ka ir nepieciešams turpināt investēt pieaugušo izglītībā un profesionālajā apmācībā, lai nodrošinātu profesionālo mobilitāti un samazinātu prasmju neatbilstību.

- (15) Valdība ir īstenojusi pasākumus uzņēmējdarbības un jaunuzņēmumu veicināšanai un uzlabojusi aizdevumu un eksporta galvojumu pieejamību maziem un vidējiem uzņēmumiem. Tagad arī bezdarbniekiem ir atļauts saņemt bezdarbnieka pabalstu pirmajos uzņēmējdarbības sākšanas mēnešos. Šī shēma, visticamāk, būs veiksmīga, ja tā tiks apvienota ar apmācībām un konsultēšanu, taču tās nelielais ilgums var ierobežot tās ietekmi. Tāpat joprojām saglabājas dažas nepilnības attiecībā uz uzņēmēju un pašnodarbināto sociālo aizsardzību, un pašnodarbināto relatīvais nabadzības risks Somijā ir augsts.
- (16) Mājsaimniecību parāds saglabājas vēsturiski augstā līmenī (67 % no IKP 2016. gadā). Parādsaistības pārsvarā ir uzņemtas ar mainīgu likmi, kas rada risku gadījumā, ja vidējā termiņā procentu likmes pieaugs. Patēriņa kredītu apjoms strauji pieaug, un arvien lielāku daļu šādu aizdevumu izsniedz ārvalstu bankas, citas finanšu iestādes (kas nav kredītiestādes), mazo aizdevumu uzņēmumi un vienādranga aizdevumos. Somijas Finanšu uzraudzības iestāde ir pieņēmusi vairākus pasākumus, lai apturētu mājsaimniecību parādsaistību līmeņa pieaugumu. Tomēr drīzumā nav sagaidāma aktīva aizņemto līdzekļu īpatsvara samazināšanās, jo īpaši tādēļ, ka procentu likmes saglabājas zemas un patērētāju uzticēšanās līmenis — augsts. Kredītreģistra trūkums var neļaut bankām gūt skaidru pārskatu par mājsaimniecību kopējām parādsaistībām.
- (17) Komisija 2018. gada Eiropas pusgada ietvaros ir veikusi Somijas ekonomikas politikas visaptverošu analīzi un publicējusi to 2018. gada ziņojumā par šo valsti. Tā ir arī novērtējusi 2018. gada stabilitātes programmu un 2018. gada valsts reformu programmu un to, kā īstenoti Somijai iepriekšējos gados adresētie ieteikumi. Komisija ņēma vērā ne tikai programmu lietderību ilgtspējīgas fiskālās un sociālekonomiskās politikas nodrošināšanā Somijā, bet arī to atbilstību Savienības noteikumiem un norādēm, ņemot vērā vajadzību nostiprināt Savienības vispārējo ekonomikas pārvaldību, turpmākajos valsts lēmumos nodrošinot Savienības līmeņa ieguldījumu.
- (18) Ņemot vērā šo novērtējumu, Padome ir izskatījusi 2018. gada stabilitātes programmu, un tās atzinums⁸ ir atspoguļots jo īpaši 1. ieteikumā turpmāk,

⁸ Saskaņā ar Padomes Regulas (EK) Nr. 1466/97 5. panta 2. punktu.

AR ŠO IESAKA Somijai 2018. un 2019. gadā rīkoties šādi.

1. 2019. gadā sasniegt vidēja termiņa budžeta mērķi, ņemot vērā pielaižu saistībā ar strukturālo reformu īstenošanu, attiecībā uz kurām ir piešķirta pagaidu novirze. Nodrošināt, ka tiek pieņemta un īstenota administratīvā reforma nolūkā uzlabot sociālo un veselības aprūpes pakalpojumu izmaksu lietderību un vienlīdzīgu piekļuvi tiem.
2. Uzlabot stimulus pieņemt darba piedāvājumus un nodrošināt adekvātus un labi integrētus pakalpojumus bezdarbniekiem un ekonomiski neaktīvām personām.
3. Stiprināt mājsaimniecību parādu uzraudzību, tostarp izveidojot kredītreģistru sistēmu.

Briselē,

*Padomes vārdā –
priekšsēdētājs*